

УДК 336.7

ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

Ірина Хома; Христина Воробій

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Резюме. Проведено аналіз сучасного стану інвестиційного ринку в Україні. Досліджено вплив військової агресії з боку росії на інвестиційну привабливість нашої держави. В процесі проведення даного дослідження проаналізовано усі можливості вкладення коштів наявних та потенційно нових українських інвесторів. Для дослідження використано результати опитування активних українських інвесторів. У ході даної роботи визначено негативні фактори впливу на ринок інвестиційних проєктів в Україні під час війни та у повоєнний час. Серед них виділено: нестабільну економічну ситуацію в країні, недосконалу законодавчу базу щодо захисту інвесторів, військово агресію з боку росії та відсутність страхування військових ризиків у період війни, загальну економічну кризу. Визначено позитивні чинники впливу на інвестиційні процеси в Україні. Серед них названо такі: введення безвізового режиму, активну зовнішню економічну політику України, асоціацію з Європейським Союзом, інтеграційний курс України на НАТО, скасування експортних мит та квот для нашої держави. Було визначено можливі напрямки для інвестування в Україні під час воєнного стану та в повоєнний період. До того ж, проаналізовано проблему залучення іноземних інвестицій під час військової агресії щодо України. Розглянуто можливості залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у ринок інвестиційних проєктів України. Основними напрямками для інвестування в країні визначено: оборонно-промисловий комплекс, енергетику, агропромисловий комплекс, металургію, логістику, інфраструктуру, інноваційні технології та інші. Для детальнішого аналізу визначено інвестиційний потенціал кожного комплексу. Найбільший інвестиційний потенціал зауважений в секторах енергетики (177 млрд грн.), логістика та інфраструктура (123 млрд грн.). Найменш привабливими для інвесторів виявилися деревообробка (5 млрд грн.) та інвестиції в природні ресурси (5,6 млрд грн.). Детально розглянуто можливості інвестування кожного комплексу. Також розглянуто можливості переведення міжнародних відносин з антинутінської коаліції у тісніші економічні відносини, зокрема через залучення іноземних інвесторів у ринок інвестиційних проєктів України.

Ключові слова: війна, інвестування, Україна, перспективи, наслідки, можливості.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.084

Отримано 07.12.2023

UDC 336.7

INVESTING IN UKRAINE DURING THE WAR AND PROSPECTS FOR INVESTMENT PROCESSES IN THE POSTWAR PERIOD

Irina Khoma; Khrystyna Vorobiy

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Summary. his article analyzes the current state of the investment market in Ukraine. The impact of Russian military aggression on the investment attractiveness of our country is studied. During this study, all investment opportunities for existing and potentially new Ukrainian investors were analyzed. This study was based on the results of a survey of active Ukrainian investors. The study identified negative factors that affected the investment project market in Ukraine during the war and in the postwar period. Among them were the following: the unstable economic situation in the country, an imperfect legal framework for investor protection, military aggression by Russia and the lack of war risk insurance during the war, and the general economic crisis. The study also identified positive factors influencing investment processes in Ukraine. Among them were the following:

the introduction of a visa-free regime, Ukraine's active foreign economic policy, its association with the European Union, Ukraine's integration course into NATO, and the abolition of export duties and quotas. Possible areas for investment in Ukraine during martial law and in the postwar period were identified. In addition, the problem of attracting foreign investment during the military aggression against Ukraine was analyzed. The possibilities of attracting domestic and foreign investment in the Ukrainian investment project market were considered. The main areas for investment in the country were identified as the defense industry, energy, agriculture, metallurgy, logistics, infrastructure, innovative technologies, and others. For a more detailed analysis, the investment potential of each sector was determined. The largest investment potential was noted in the energy sector (UAH 177 billion), logistics and infrastructure (UAH 123 billion). Woodworking (UAH 5 billion) and investments in natural resources (UAH 5.6 billion) were the least attractive for investors. This article analyzes in detail the investment opportunities in each sector. The article also considers the possibility of shifting international relations from the anti-Putin coalition to closer economic relations, in particular by attracting foreign investors to the Ukrainian investment project market.

Key words: war, investment, Ukraine, prospects, consequences, opportunities.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.084

Received 07.12.2023

Постановка проблеми. Війна – руйнівна сила, яка наносить удар по всіх галузях економіки країни. Інвестування не є винятком. Під час активних бойових дій на території країни ризиковість інвестицій збільшується ще й за рахунок військового ризику, який поки ніяк не страхується в Україні. Інвестування дуже важливе для підтримання економіки під час війни та її відновлення й розвитку в післявоєнний час.

Дуже важливим є залучення іноземних інвестицій. Під час війни кількість українських інвесторів зменшилася через втрату майна. Зважаючи на те, що Україна як до війни, так і під час воєнних дій підтримує економічні відносини з різними країнами світу, буде досить реально залучити іноземних інвесторів. Вони зможуть вкласти кошти в проекти з відновлення та розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зараз доволі активно досліджується інвестування в Україні під час війни та після її завершення. Усі стверджують, що в держави великий інвестиційний потенціал. Багато іноземних інвесторів вже зараз готові вкласти гроші в проекти з відновлення України. Це стверджують і такі дослідники, як: П. Віблій та А. Блавт [1], О. Гук, Г. Мохонько та Л. Шендерівська [2].

Попри те, що тема інвестування в Україні зараз активно досліджується, слід також звернути увагу на пріоритетні напрямки для інвестування українських та іноземних інвесторів.

Мета статті полягає в аналізі стану ринку інвестицій в Україні під час війни та аналізування шляхів його розвитку у післявоєнний час.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: розглянути стан інвестиційного ринку, оцінити популярні напрямки інвестування серед українських інвесторів, визначити загрози для ринку інвестиційних проектів України, розглянути можливості залучення іноземних інвесторів.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, інвестування – це вкладення коштів у активи, яке згодом принесе прибуток. Дохід може бути як одноразовим, так і регулярним [3].

Військова агресія з боку росії значно вплинула на економіку України. Це негативно відобразилося і на інвестиціях, адже додався ще й військовий ризик. Саме тому інвесторам доводиться шукати нові можливості.

«УкрІнвестКлуб», найбільший в Україні майданчик роздрібних інвесторів, у квітні 2022 року провів опитування. 44% опитаних зазначили, що їх фінансовий стан після війни погіршився. Така ситуація зумовлена закриттям багатьох проектів та зменшенням вільних коштів, які можна було б інвестувати. Лише 33% учасників опитування готові продовжувати вкладати кошти в українські проекти, які розвиваються зараз. 67% опитаних інвесторів або бояться кудись вкласти кошти, або не мають зараз

вільних коштів. Також у роздрібних інвесторів запитали: в які індустрії вони готові вкладати кошти. Лідерами опитування стали агросектор (56%) та будівництво (50%). На рис. 1 зображено результат даного опитування [4].

Рисунок 1. Перспективні індустрії для інвестування в Україні під час війни

Розглянемо, як вплинула війна на найпопулярніші напрямки інвестування в Україні.

Одним з найпоширеніших напрямків інвестування є державні облігації. Облігації внутрішньої державної позики вважаються надійними, адже їх гарантує сама держава. Під час війни популярними є військові облігації. Їхня прибутковість може доходити до 18,5% річних.

Інвестування в будівництво було дуже поширеним до війни й приносило великий прибуток. Зараз попит на нерухомість спав через велику можливість її втратити внаслідок бойових дій. Проте після війни даний напрямок знову стане популярним, адже почнеться відбудова країни і зменшиться ризик втрати.

Інвестування у землю постійно продовжує розвиватися. Це зумовлено тим, що її майже неможливо знищити. Особливо інвестування в землю розвивається на тих територіях, де не відбуваються активні бойові дії.

До 24 лютого 2022 року серед українців було популярним інвестування в іноземні цінні папери. Проте зараз Нацбанк обмежив валютні операції, що зробило такий напрямок вкладання коштів доступним лише тим, хто має кошти на рахунках в інших країнах.

Не зважаючи на війну, активно продовжує розвиватися інвестування у стартапи. Зокрема, популярним стало вкладати кошти в західні ринки [5].

Важливими для економіки України є залучення саме іноземних інвестицій. Під час війни стало важче залучати нових інвесторів. На даний момент в Україні є два основних негативних фактори, які перешкоджають залученню іноземних інвестицій.

Першим фактором, який фіксується вже тривалий час, є відсутність захисту та гарантій іноземних інвестицій з боку держави. В Україні відсутні відповідні закони, які б регулювали діяльність іноземних інвесторів. Також недосконалі судова та банківська системи додають ризиковості інвестиціям. Процвітаюча корупція в країні теж відіграє велику роль. До того ж зараз з'явилися воєнні ризики, які поки ніяк не страхуються.

Другим фактором є агресія з боку росії, яка негативно впливає на всю економіку України. Активні бойові дії, вимушене переселення людей, пошкоджені інфраструктура та логістика, закриття повітряних кордонів та портів. Усе це впливає на проекти, адже може призвести до їх закриття чи замороження [6].

Попри загрози залишаються й сприятливі фактори для залучення інвестицій.

Починаючи з 2017 року, коли Україна ввела безвіз, активно почала просуватися зовнішня політика держави. Розвитку ще сприяли угода про асоціацію з ЄС, інтеграційний курс на НАТО, отримання статусу кандидата в ЄС, дотримання тактики малих союзів (наприклад, Люблінський трикутник Україна – Польща – Литва). Також чималу роль зіграла сформована у квітні 2022 року антипутінська коаліція «Рамштайн». Велику роль у зовнішній економіці зіграло скасування експортних мит та квот для України.

Зараз усі країни Європейського Союзу та G7 активно підтримують Україну в боротьбі з агресором, а надалі допомагатимуть і у відновленні держави [7].

Війна – це велика руйнівна сила. Ще з 2014 року росія наносить удар по нашій інфраструктурі та підприємствах. Особливо це стало відчутно після 24 лютого 2022 року. Проте нанесені руйнування дозволяють почати відбудову України з нуля. Світові компанії зможуть випробовувати свої новітні розробки, відбудовуючи нашу державу. Україна стане новим майданчиком для інвестування. Ще з осені 2022 року до Міністерства економіки почали надходити заявки від майбутніх інвесторів.

Науковець Андрій Левкович вважає, що після війни Україна зможе щорічно ефективно освоювати 70–100 млрд доларів прямих іноземних інвестицій [8].

Юлія Свириденко, перший віцепрем'єр-міністр – міністр економіки, виділила 10 секторів, цікавих для інвесторів.

Не останнє місце у рейтингу займає оборонно-промисловий комплекс. Його інвестиційний потенціал складає 43 млрд доларів. Українська армія зазнає значних втрат під час оборони держави. У майбутньому вона потребуватиме відновлення й постійного вдосконалення. Інвестиції в ЗСУ – це інвестиції у мир і безпеку. Також розвиток оборонно-промислового комплексу посилить експортний потенціал України.

Металургія та металообробка є однією з провідних галузей промисловості. Їх інвестиційний потенціал складає 26 млрд доларів. Україна вже має великий досвід у даній галузі. Навіть під час війни виробництво продовжується й закриває потребу на ринку. Інвестиції допоможуть розвивати виробництво та збільшити експорт.

Одним з провідних секторів є енергетика. Інвестиційний потенціал цього сектора економіки складає 177 млрд доларів. Україна є великим майданчиком для розвитку «зеленої» енергетики. За підтримання іноземних інвесторів наше виробництво «зелених» електричних потужностей та «зеленого» водню зможе забезпечити не одну країну Європи. Такі можливості України допоможуть замінити «брудну» російську енергетику. Інші країни зможуть відмовитися від співпраці з агресором, що є великою перевагою для всього світу [9]. Також слід зазначити, що Україна увійшла в ТОП-20 держав за інвестиціями в енергетику [10].

Щодо природних ресурсів, то їх інвестиційний потенціал складає 5,6 млрд доларів. В Україні знаходиться приблизно десята частина залізних руд світу. Також є поклади мінеральних ресурсів. На даний момент уже створено інвестиційний проєкт з видобутку літію та графіту.

Ще одним сектором для інвестування є агропромисловий комплекс. Його інвестиційний потенціал складає 34 млрд доларів. Україна вже є великим експортером пшениці в Європу. Проте наші чорноземи і клімат дозволяють вирощувати безліч інших культур. За належного підтримання можна збільшити вирощування й інших продуктів. Також в Україні розвиваються сільські господарства, які виготовляють продукцію тваринного походження й займаються садівництвом. Агропромисловість постійно розвивається, тому вкладені в неї кошти завжди принесуть прибуток.

Логістика та інфраструктура будуть активно розвиватися й відбудовуватися після війни. Їх інвестиційний потенціал складає 123 млрд доларів. Україна має вигідне географічне розташування. Через неї проходить торговельний шлях з Європи на схід. Також в Україні є кілька мереж логістики: автомобільні дороги, залізниця, річкові та

морські порти, аеропорти. Це робить торговельні шляхи через Україну зручними й дає можливість підібрати ідеальний маршрут товару, який перевозиться. Так само це збільшує експортний потенціал України.

Ще одним сектором для інвестування є промислове виробництво. Його інвестиційний потенціал складає 16 млрд доларів. В Україні добре розвинена галузь машинобудування, виготовляється обладнання для різних галузей. На даний момент унаслідок російської агресії промислове виробництво зазнало великих втрат і потребує оновлення. Саме це призведе до залучення інвестицій.

Деревообробка та меблеве виробництво також є привабливими для інвесторів. Їх інвестиційний потенціал складає 5 млрд доларів. В Україні є всі ресурси для постійного розвитку даної галузі. Логістика країни надає всі можливості для експорту готової продукції в країни Європи. За достатнього фінансування Україна має всі можливості вийти на світовий ринок.

Однією з найстійкіших галузей для інвестування є фармація. Її інвестиційний потенціал дорівнює 19 млрд доларів. Дана галузь добре розвинена в Україні. Фармацевтичні компанії відповідають усім міжнародним вимогам та стандартам. За рахунок цього Україна зможе експортувати лікарські засоби за кордон.

Найсучаснішою галуззю для вкладання грошей є інноваційні технології. Їх інвестиційна привабливість складає 11 млрд доларів. Україна зараз також на шляху до побудови цифрової держави. Активно проводиться діджиталізація.

В Україні надзвичайно розвинена ІТ-сфера. Наші спеціалісти працюють у провідних компаніях світу. Все це призводить до того, що кошти, вкладені в інноваційні технології, завжди принесуть прибуток [9].

Висновки. З проведеного дослідження розуміємо, що ринок інвестування України попри свій потенціал має ряд перешкод на шляху до вдосконалення. У зв'язку з повномасштабним вторгненням росії 24 лютого 2022 року багато інвестиційних проєктів було заморожено або закрито. До негативних факторів впливу додалися ще військові ризики. Україна має високий потенціал для залучення інвесторів. Оборонно-промисловий комплекс, енергетика та багато інших секторів, зазначених у статті, дадуть змогу Україні вийти на новий рівень інвестування в повоєнний період. Зокрема, з'явиться більше можливостей залучати нових інвесторів, розвивати ринок інвестицій та стимулюватиме запровадження нових інвестиційних проєктів, стартапів.

Conclusions. Thus, from this study, we know that the Ukrainian investment market, despite its potential, has many obstacles to its improvement. Thus, due to Russia's full-scale invasion on February 24, 2022, many investment projects were frozen or closed. Military risks were added to the negative factors. Ukraine has a high potential for attracting investors. The defense industry, energy, and many other sectors mentioned in the article will allow Ukraine to reach a new level of investment in the postwar period. In particular, there will be more opportunities to attract new investors, develop the investment market, and stimulate the introduction of new investment projects and startups.

Список використаних джерел

1. Віблій П., Блавт А. Інвестиційний потенціал України в умовах війни. Галицький економічний вісник. 2023. № 3 (82). С. 80–89. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42534/2/GEJ_2023_v82n3_Viblyi_P-Investment_potential_of_Ukraine_80-89.pdf (дата звернення: 01.12.2023). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.080
2. Гук О., Мохонько Г. та Шендерівська Л. Тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577> (дата звернення 01.12.2023).
3. Що таке інвестиції звичайними словами. Freedom broker: веб-сайт. URL: <https://ffin.ua/blog/articles/investopediia/post/shcho-take-investytsii-zvychainymy-slovamy> (дата звернення: 01.12.2023).

4. Як рятують від інфляції та у щокладають гроші роздрібні інвестори. Українська правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/18/687187/> (дата звернення: 01.12.2023).
5. Як і куди потрібно інвестувати в 2023 році. Kyivstar business hub: веб-сайт. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-i-kudy-var-to-investuvaty-v-ukrayini-u-2023> (дата звернення: 01.12.2023).
6. Панкова Л. І., Камалова-Кутинець О. М. Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-03-02> (дата звернення: 01.12.2023).
7. Нечипурок О. В. Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. Економіка та суспільство. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2714> (дата звернення: 01.12.2023).
8. Не спізнитися на «український потяг». Українська правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/18/689232/> (дата звернення: 01.12.2023). DOI: <https://doi.org/10.17852/1809-709x.2023v18n36p01-07>
9. Країна можливостей: чому інвестор прийде в Україну. Українська правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/29/691997/> (дата звернення: 01.12.2023).
10. Приб К. А. Інвестування в розвиток відновлюваних джерел енергії. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2021. № 6 (1). С. 111–116. URL: <http://spne.ukma.edu.ua/article/view/239080> (дата звернення: 01.12.2023). DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2021.6.1.111-116>

References

1. Viblyy P., Blavt A. (2023). Investycyjnyj potencial Ukrajiny v umovakh vijny [Investment Potential of Ukraine in the Time of War]. *Ghalyckyj ekonomichnyj visnyk*. Vol. 3 (82). P. 80–89. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42534/2/GEJ_2023v82n3_Viblyi_P-Investment_potential_of_Ukraine_80-89.pdf (accessed: 01 December 2023). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.080
2. Ghuk O., Mokhonjko Gh. ta Shenderivsjka L. (2021). Tendenciji investuvannja v Ukrajinu [Investment Trends in Ukraine]. *Ekonomika ta suspiljstvo*. Vol. 29. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577> (accessed: 01 December 2023).
3. Shho take investyciji zvyčajnymy slovamy [What are investments in simple term]. *Freedom broker: web-site*. URL: <https://ffin.ua/blog/articles/investopediia/post/shcho-take-investytsii-zvyčajnymy-slovamy> (accessed: 01 December 2023).
4. Jak rjatujuť vid infljacji ta u shho vkladajutj ghroshi rozdrubni investory [How to save from inflation and what retail investors invest in]. *Ukrajinsjka pravda: web-site*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/18/687187/> (accessed: 01 December 2023).
5. Jak i kudy potribno investuvaty v 2023 roci [How and where to invest in 2023]. *Kyivstar business hub: web-site*. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/yak-i-kudy-var-to-investuvaty-v-ukrayini-u-2023/#2> (accessed: 01 December 2023).
6. Pankova L. I., Kamalova-Kutynej O. M. (2022). Analiz tendencij ta perspektyv zaluchennja inozemnykh investycij v umovakh ekonomiky vijny [Analysis of trends and prospects for attracting foreign investment in the war economy]. *Problemy suchasnykh transformacij. Serija: ekonomika ta upravlinnja [Problems of modern transformations. Series: Economics and Management]*. Vol. 6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-03-02> (accessed: 01 December 2023).
7. Nechyporuk O. V. (2023). Problema zaluchennja inozemnykh investycij v Ukrajinu pid chas vijny [The problem of attracting foreign investment in Ukraine during the war]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2714> (accessed: 01 December 2023).
8. Ne spiznytysja na “ukrajinsjkyj potjagh” [Don't miss the “Ukrainian train”]. *Ukrajinsjka pravda: web-site*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/18/689232/> (accessed: 01 December 2023). DOI: <https://doi.org/10.17852/1809-709x.2023v18n36p01-07>
9. Krajina mozhlyvostej: chomu investor pryjde v Ukrajinu [A country of opportunities: why investors will come to Ukraine]. *Ukrajinsjka pravda: web-site*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/29/691997/> (accessed: 01 December 2023).
10. Prib K. A. (2021). Investuvannja v rozvytok vidnovljувanykh dzherel energhiji [Investing in the development of renewable energy sources]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*. Vol. 6 (1). P. 111–116. URL: <http://spne.ukma.edu.ua/article/view/239080> (accessed: 01 December 2023). DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2021.6.1.111-116>